Rubai

İki Aylık Rubai ve Şiir Kültürü Dergisi

Sayı: 12 • Kasım/Aralık 2022

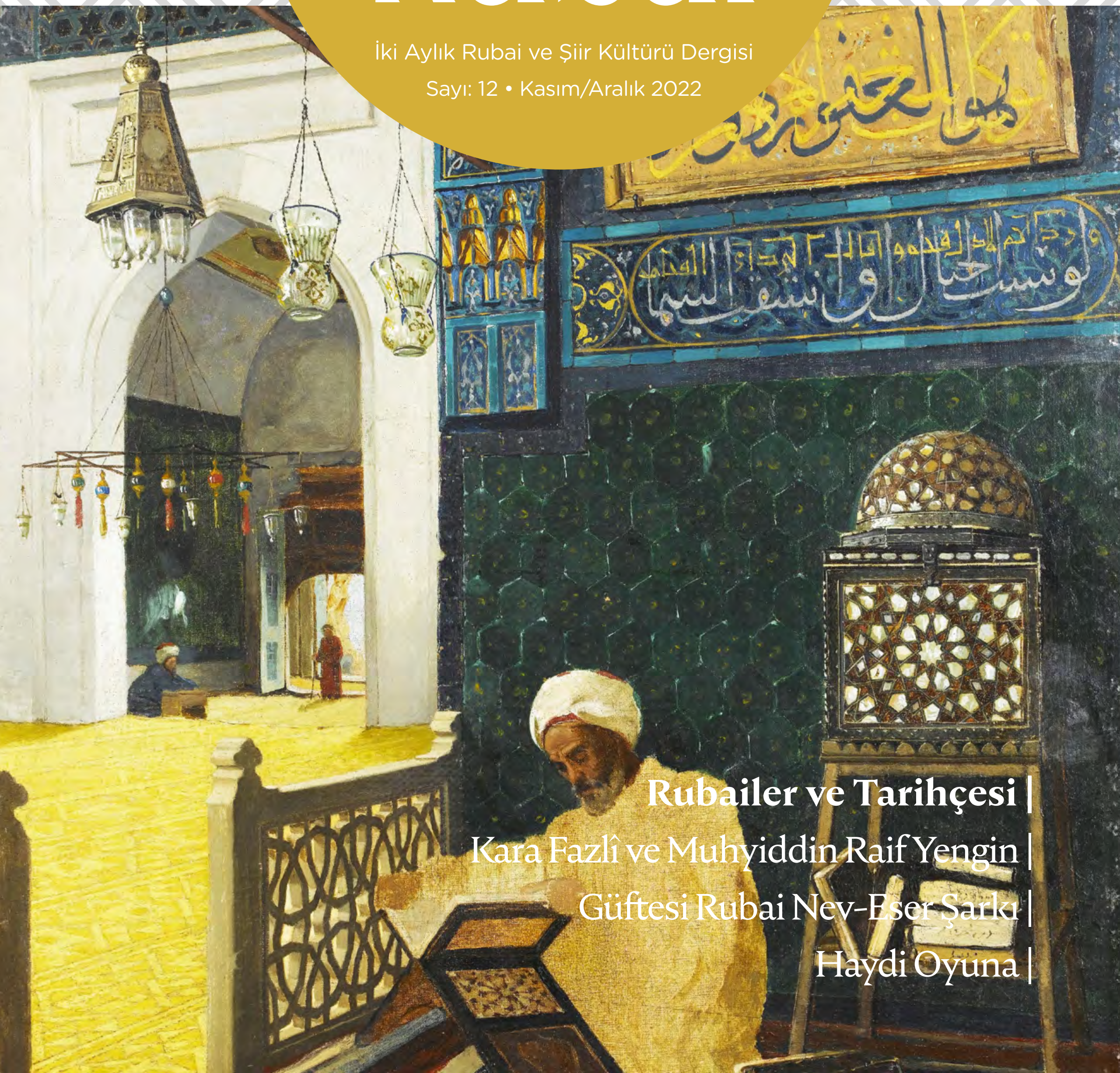

Rubailer ve Tarihçesi |

Kara Fazlî ve Muhyiddin Raif Yengin |

Güftesi Rubai Nev-Eser Şarkı |

Haydi Oyuna |

Rubai
Rubai
Rubai
Rubai
Rubai
Rubai
Rubai
Rubai
Rubai
Rubai
Rubai
Rubai

Rubai

İki Aylık Rubai ve Şiir Kültürü Dergisi
Sayı: 12 • Kasım/Aralık 2022

www.rubaidergisi.com

Yayın Yönetmeni : **Ahmet Ziya Kahraman**
Yayın Danışmanı : **Tacettin Şimşek**
Son Okuma : **İbrahim Duran**
Web Geliştirici : **Adil Bayram**

Kapak : Kur'an Tilaveti - Osman Hamdi Bey

Şiirlerin ve yazıların sorumluluğu şair ve yazarlarına aittir. Tanıtım ve tahlil amacıyla kullanılacak küçük bölümler dışında dergi iktibas edilmemelidir. Her hakkı mahfuzdur.

SANATLAR İÇ İÇE KARDEŞÇE

Rubai'nin Değerli Dostları,

İkinci yılın son sayısıyla yeniden merhaba.

Yolculuğumuz sürüyor. Şükürler olsun.

Aristo, Poetika'sında sanat eserinin "mimesis"ten/"taklit"ten doğduğunu söyler. Bazı sanatların renkler ve figürler aracılığıyla, bazı sanatların da ses aracılığıyla tabiatı taklit ettiğini kaydeder. Taklidin ritim, söz ya da armoni aracılığıyla gerçekleştirildiğini belirtirken şiirde veznin varlığını, ritmi, melodiyi ve dize ölçüsünü de taklide bağlar. Şiirdeki vezni ritmin bir çeşidi olarak görür. Aristo'ya göre dans, sadece ritmi kullanırken şiir sözü, ritmi, melodiyi ve armoniyi kullanır

Öyleyse tabiatı taklidin göstergesi olarak vezin, MÖ 300'lü yıllardan bugüne, şiire ait bir unsur olarak teorisi geliştirilen bir kavramdır. Böylece vezin konusu, düşünce tarihi içinde bir problem olarak ele alınmış olmaktadır. Şiir geleneği kadar, düşünce tarihi geleneği de vezin konusuna eğilme ihtiyacı duymuştur.

Şiirin başlangıçta müzik ve dansla iç içe olduğu düşünülürse Orhan Veli'nin Garip ön sözünde şiddetle karşı çıktığı sanatların birbiri içine girme ("tedahül") eğiliminin ne kadar uzak bir geçmişe sahip olduğu anlaşılır.

Yüzyıllardır sanatlar iç içe ve kardeşçe yaşayıp gidiyor. Galiba en açgözlü sanat tiyatro. Çünkü bütün güzel sanatlardan yararlanıyor.

Bugün son sözü Faruk Kadri Timurtaş'ın "Cumhuriyet Dönemi'nin rubai üstatları" arasında adını Yahya Kemal ve Arif Nihat'la birlikte saydığı Muhyiddin Raif Yengin (1880-1955) söylesin:

Leyla'da edip kendini Mecnun ifna,
Leyla kesilip kalmış, evet, sertâpâ;
Sorsan ona kimsin diye der: "Leyla'yım"
Gerçekten o Leyla mı ki kimdir Leyla?

(Mecnun kendini Leyla'da yok edip baştan ayağa Leyla kesildi. Ona "Kimsin?" diye sorsan "Leyla'yım" der. Mecnun gerçekten Leyla ise, Leyla kimdir?)

Bir sonraki sayıda buluşmak ümidiyle.

Bismillah.

RUBAİLER VE TARİHÇESİ

(Muhyiddin Raif Yengin'in *Eski Rübailerim* Kitabına Takriz)

Rıza Tevfik Bölükbaşı

> Rubainin zuhuru hakikaten bir muammadır. Beni senelerce düşünceye salmış olan bu muammanın halline rehber daha bir ipucu bulamadığımı itiraf etmeye mecburum.

Şark şiirinin, gazel, kaside, kıta gibi muhtelif şekilleri arasında rubai -benim zevkime göre- pek zarif bir nevi manzumedir. Eski Yunanîlerde epigrama namıyla maruf ve pek muteber olan nazım şeklinin İran edebiyatında muadili rubaidir diyebilirim. İran edebiyatını bu münasebetle diğerlerine takdim edişim bugünkü şekli ile bildiğimiz rubainin doğduğu yer İran memleketi olduğundandır. Yalnız Yunan'ın epigrama dediği muhtasar ve câmiülkelim manzume, bazen bir tek mısradan, bazen bir beyitten olabilir; bazen da dört ila on beş beyitlik bir kıta kadar olabilir. Karşılıklı Farisi rubailer ancak dört mısradan özel bir manzume olabilir ki bir hususi vezin ahengine tevfikan nazmedilmiş olması şarttır.

O, başka şekil üzere yazılan hiçbir man-

Rıza Tevfik Bölükbaşı

zumeye tatbik olunamaz. Yunan epigramaları şeklen bizim kıta tesmiye ettiğimiz küçük manzumelere daha ziyade benzer. Ancak yine aralarında fark var. Evvela kıta dört mısradan az olamaz. (Beş beyitten aşırısı da muteber değildir.)
Saniyen bir kıtanın ilk iki mısraıyla kafiye tutmaz ve örtülü mevzun olmalıdır. Ancak dört mısradan olması lazımgelen rubainin ilk iki mısraı tıpkı bir gazelin matlaı gibi (yani ilk beyti gibi) iki mısra da aynı kafiye ile mukayyet olmalı; üçüncü mısraı ekseriya kafiyesiz, dördüncü mısraı da birinci beytin kafiyelerine tebaiyet olsun yani ona uygun düşmelidir. Bazen rubainin dört mısraı da aynı kafiye ile mukayyet olur. Bu suret de caiz görülmüştür. Ancak hassas şairlerden pek çok meşhur adamların iddiasına tevfikan, bir rubaide ancak üçüncü mısraın kafiye ile mukayyet olması daha iyidir. Çünkü bu durumda ancak dördüncü mısra ile kafiyenin rücuu, aksisada gibi samiaya bir tesir icra edeceği cihetle insanın hoşuna gideceği muhakkak ve mücerreptir. Bundan dolayı bilâ-fasıla dört defa tekerrür eden aynı kafiyenin yeknesak sadmelerine müreccah tutulmalıdır. Benim zevkime göre de bu tercih musibdir.
Yunan şiirinde yalnız vezin olup kafiye bulunmadığı için demin rubaide kafiye tertibine müteallik olmak üzere beyan ettiğim şartlar epigrama hakkında kabil-i tatbik değildir. O hâlde "Bizim bildiğimiz rubai, Yunan kitabelerine ne suretle benzer?" sualine kat'i bir cevap vermek kolay değildir. İran'da doğmuş olduğu hiç şüphe götürmeyen rubainin, ancak İslamiyet'in intişar ve teessüsünden sonra zuhura geldiği de muhakkaktır; çünkü İslamiyet'ten evvel ve daha çok eski zamanlarda Zerdüştî edebiyatında rubai şeklinde bir manzume şekli yoktur ve bir kere bile zikri geçmemiştir.
Rubainin zuhuru hakikaten bir muammadır. Beni senelerce düşünceye salmış olan bu muammanın halline rehber daha bir ipucu bulamadığımı itiraf etmeye mecburum. Yalnız şunu bilirim ki Yunan kitabeleri evvela mezar taşlarına yazılmıştı, biraz sonraları büyük vakaları kayıt ve ahlafa nakil için yazıldı, daha sonra, hayat meseleleri için, hatta dua olarak epigramalar yazıldı, nihayet hicviye olarak da yazıldı ve her mevzu için kullanıldı. Rubai de öyle oldu. Ben böyle münasebetlerden dolayı Yunan kitabeleri ile şark rubaileri arasında bir rabıta bulunduğuna güçlü bir kanaat getirdiğim için, bu meselenin halline bir çare bulabilmek ümidiyle bundan takriben otuz sene evvel, birçok İrani dostlarımdan mektupla bir sual sormuş ve bana müspet menfi olsun bir ce-

vap vermelerini rica etmiştim. O zaman Debistan-ı İraniyan ile de biraz münasebetim vardı ve orada tarih dersi veren muallim Pejuhi Efendi dostlarımdan idi.
Benim sualime müspet bir cevap veren Pejuhi Efendi oldu. Kendisi burada doğmuş İranilerden idi. İlk defa olarak ecdadının vatanı olan Isfahan'a gittiği zaman şehir mezarlığını ziyareti esnasında mezar taşlarındaki kitabeleri okurken bir güzel rubai suretinde yazılmış kitabe okumuş olduğunu bana bildirmiş ve benim nazarımda bir güzel inci kadar kıymetli olan şu rubaiyi göndermiştir:
Efsûs ki rub der beden nist mera,
Güz pirehen-i kohne kefen nist mera!
Yâran-ı aziz! Mera yâd küniyd!..
Kerdem seferî âmeden nist mera!
Benim zannımı teyid edebilecek kadar beliğ olan bu güzel rubaiyi bir vesika olarak kullanamadım, çünkü bundan başka rubai şeklinde bir mezar kitabesi bulunamadı. Bulunsaydı bu rubai şeklinin Yunan epigramasından ne vakit, nasıl ve hangi şair tarafından alınmış olduğuna inandıran, yeni görüş bahşeden büyük bir mantık yürütecektim. Onun için bu ukde zihnimde olduğu gibi kaldı. Ancak bu merak hasebiyle bir taraftan eski Yunan epigramlarının en güzellerini araştırdım ve dikkat ve zevkle okudum hem de Farisi ve Türkçe rubaileri senelerce tedkik ettim. 13'üncü asr-ı miladide Mevlâna ve ona muasır olup 632'de Kahire'de irtihal etmiş olan İbnü'l Fand birçok rubai yazmıştır. Keza 13'üncü asırda Nevaî'nin ve 16'ncı asırda Süleyman-ı Kanunî'nin bir hayli rubaisi vardır. Bilhassa 17'inci asırda Haletî büyük bir divan teşkil olacak kadar rubai yazmış ve ona muasır bulunan Nazim de birçok rubai söylemiştir. 18'inci asırda ve onu müteakip çok rubai söyleyen olmuş. Arap edebiyatında hemen hiç malum olmaz iken ancak on dokuzuncu asrın son senelerinde ve yirminci asır iptidalarında bazı dostlarım ve insanlar arasında fazl u irfanı bence müsellem ve hatırası pek aziz ve muhterem olan Bağdatlı Zehavizâde Cemil Sıtkı Efendi kendi kıymetli rubailerini havi bir kitap ile bu sahada bir yeni çığır açmıştı ve bu yeni eser herkesin nazar-ı tahsinine mazhar olmuştu. Hemen biraz sonra bu rubai vadisi Arabistan'da da istidat erbabına yeni ufuklar arz etti.
Bizim edebiyatımıza gelmeden, uyanıklık zamanı olarak tavsif yapabileceğimiz Tanzimat Devri'nde şöhret alan şairlerimizden terakkiyat-ı fikriye tarihimizde Leskofçalı Galib, Hersekli Arif Hikmet gibi muhafazakârlar da; Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa gibi teceddüt ve inkılap taraftarları da rubaiye karşı tamamiyle lakayt kalmışlar, o kadar ki isimlerini zikrettiğim bu meşhur adamlar-

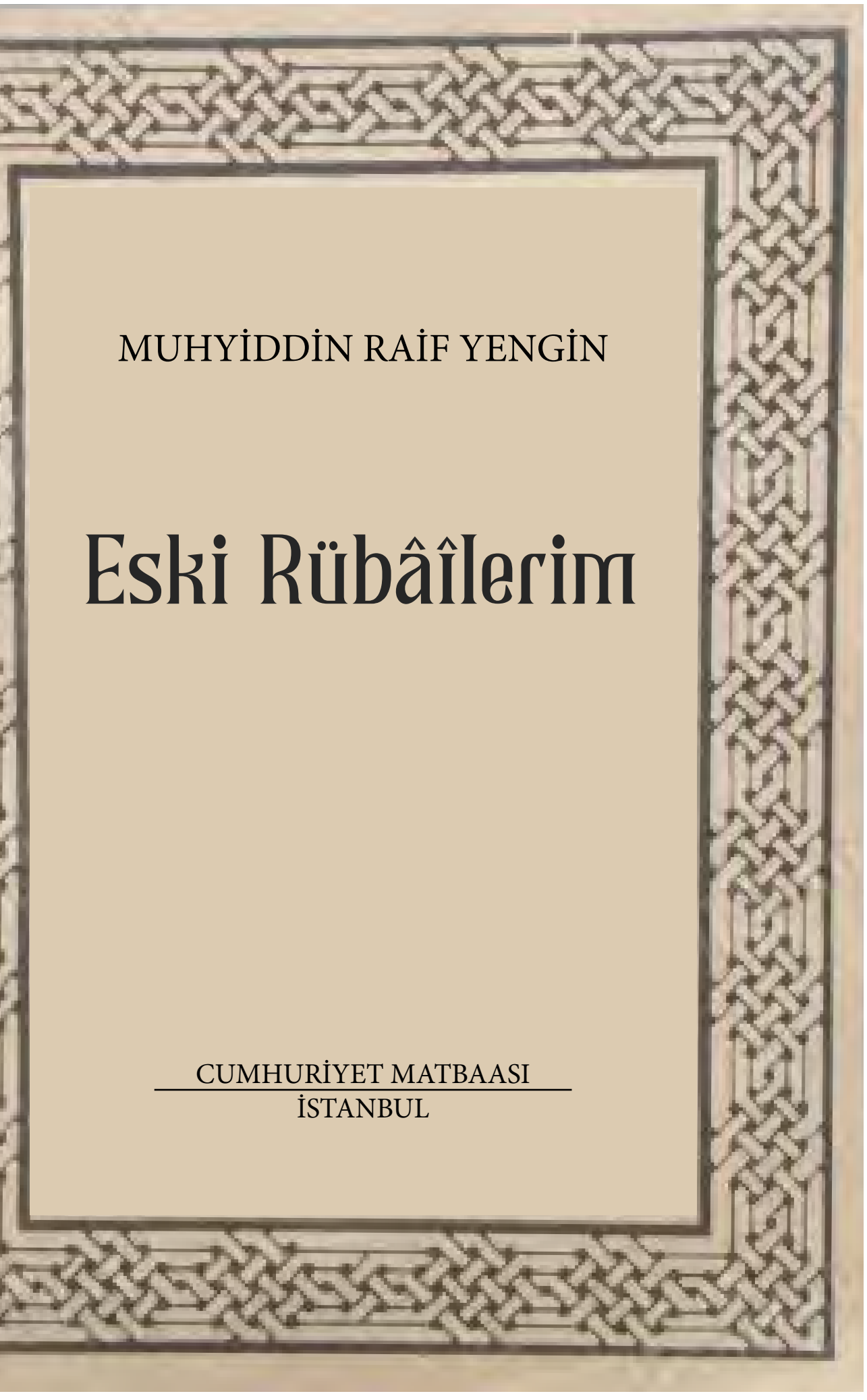

dan hiçbiri rubai yazmamış ve hatta bu nevi şiir hakkında bir iki söz bile söylememiştir. Yalnız bu sınıfa mensup olan ciddi şairlerden Yenişehirli Avni Bey merhum istisna edilmelidir. Pek heyecanlı ve hakikaten mülhem olan bu şair, on beş kadar güzel rubai yazmıştır ki emsalsizdir.

Daha sonraları meydana çıkan Servet-i- Fünun şairleri de rubai vadisine iltifat etmemişlerdi ki şaşılacak bir şeydir. Muallim Naci devrinde, Muallim Feyzi Efendi Hayyam'ın rubailerini İngilizceye nazmen tercüme etmiş bulunan meşhur Fitzgerald'ın (Ömer Hayyam) namına bütün medeni âlemi velveleye vermiş olmasından şevke gelerek ve Muallim Naci'den de öğüt alarak o fevkalâde şair-i hakîmin yirmi beş kadar rubaisini Farisiden Türkçeye tercüme etmiş ve bu gayretiyle Ömer Hayyam'ı bu memlekette ihya etmek için meşhur bir hizmette bulunmuştu.

Abdullah Cevdet, Hayyam'ın namına Fransızcaya tercüme olunan dört yüz kadar rubaiyi Türkçeye tercüme ile sonunda kitap şeklinde tab' etmiş ve kendisi de bir iki Türkçe rubai yazmıştı. Birçok rubai yazan benim aziz dostum Hoca Hayret Efendi merhum idi ki aynı derece-i muvaffakiyetle Türkçe halk lisanıyla nefis maniler, koşmalar ve destanlar yazmıştı. Bende basılmamış

Türkçe bir destanı vardır.
İşte böyle yavaş yavaş memleketimizde uyanan şiir zevki rubaiyi de Türkçemizde ihya etti. Bugün bize şu mecmuasıyla klasik Osmanlı lisanında yazılmış rubailerin pek güzellerinden bazı kıymetli numuneler hediye eden muallim Muhiddin Raif Beyefendi benim pek eski dostlarımdandır, gençliğimizde Andelib merhumun idare etmekte bulunduğu Hazine-i Fünun mecmuasına güzel gazeller yazardı. Ben de ara sıra bazı şeyler yazardım. Sonra da yine benimle birlikte, Peyam-i Sabah'ın Edebî kısmına nefis şiirler yazardı. Yani eski kalem arkadaşlarıyız. Bu şiirler arasında bazı zarif ve anlatım ve şekilce kusursuz rubaileri -benim gibi rubai sevenlerin- nazar-ı dikkatini celp ederdi. Nihayet, Harbiumumi'den bir iki sene evvel, rubai söylemekte ihtisas etti. Rubailerden çok haz ettiğimi iyi bilen bir eski dost olmak haysiyeti ile yazdığı rubaileri ekseriya bana okur ve bu suretle beni taltif ederdi. Bu son günlerde bütün rubailerini okumaya devam etmek arzusuna tutuldum ve kendisinden bu arzumu is'af rica ettim. Tekmil rubailerini getirdi, benim masamın başında beraber okuduk ve beraber tedkik ettik.
Bunların içinde feylesofane, âşıkane, sofiyane rubailer var ve bu mevzular bu duygular, bu akideler hakkıyla ifade edilmiştir. Bunlardan maada otuz kırk kadar daha rubai var ki Hazreti Mevlana'dan, Hayyam'dan, Shakespeare'den, Schiller'den, Mrs. Hemans'den, Longfellow ve Edward Young gibi pek büyük şairlerden, kemal-i-muvaffakiyetle - ayrıntılı - harfiyen tercüme olunmuştur. Bu pek kıymetli rubailerden herkesin benim kadar zevk almasını temenni ederim ve herkesten evvel beni bu yüksek zevkten hissedar eden eski sokakta Muhiddin Bey'e burada samimi teşekkürlerimi takdim ile beraber bu muvaffakiyetinden dolayı da büyük bir heyecanla tebrik ederim.
Kadıköy: 2 Ağustos 1945
Rıza Tevfik

(Muhyiddin Raif Yengin, Eski Rübailerim, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1946, s.6-13)

KARA FAZLÎ

(öl. 1564)

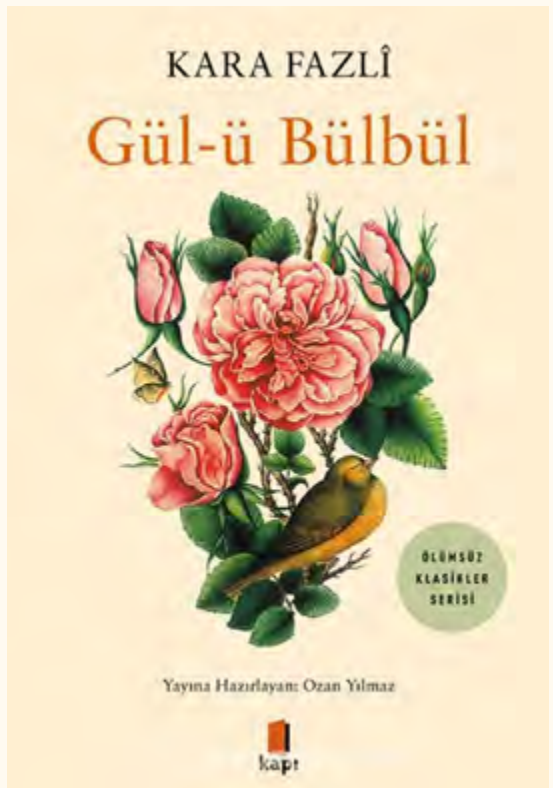

İstanbul'da doğdu. Asıl adı Mehmet'tir. İstanbullu bir saracın oğludur. Esmer oluşundan dolayı Kara Fazlî olarak anıldı. Zâtî'nin Beyazıt Camii avlusundaki dükkânına devam etti ve onun öğrencileri arasında yer aldı.

Kanûnî Sultan Süleyman'a yazdığı kasideyle hayatı değişti. Manisa Sancağında sırasıyla Şehzade Mehmed'in, Şehzade Mustafa'nın ve Şehzade Selim'in divan kâtipliğini yaptı. Yazdığı mektuplarla yaşadığı dönemin en önemli münşilerinden biri oldu.

Gül ü Bülbül mesnevisiyle tanındı.

Rubaiyat adlı eserinde dört bölümde bir araya getirdiği 1000 rubaisiyle Türk edebiyatında en çok rubai yazan şairlerdendir. Sadık Yazar'ın yaptığı çalışmayla rubailerden 415'ine ulaşılmıştır.

Divan, *Nihalistan*, *Hüma ve Hümayun* gibi eserleri de vardır.

Hamd olsun ana ki cisme cân ol verdi
Cân ile tene tâb u tevân ol verdi
İnsâna dehan verip dehân içre zebân
Lutf ile zebâna hem beyân ol verdi

MUHYİDDİN RAİF YENGİN

(1880-1955)

İstanbul'da doğdu. İlkokulu İstanbul'da Taş Mektep ve Meşrık-ı Füyuzat'ta, ortaokulu Beşiktaş Mektebinde okudu. Bahriye Mektebinden asteğmen rütbesiyle mezun oldu. Bahriye Mektebinde ve çeşitli liselerde edebiyat ve İngilizce öğretmenliği yaptı. 1915'te emekli oldu. 30 Aralık 1955'te öldü.

Eski tarzda gazel ve rubailer yazdı. Tevfik Fikret'in etkisiyle Servet-i Fünun tarzında şiirler de kaleme aldı. Hece ölçüsünü de kullandı. Rubailerini Eski Rubailerim kitabında bir araya getirdi. Kitapta Mevlâna, Hayyam, Shakespeare ve Schiller'den çeviri şiirlere de yer verdi. Kitabın "Takriz" yazısında Rıza Tevfik imza attı.

Faruk Kadri Timurtaş, Muhyiddin Raif'i Yahya Kemal ve Arif Nihat'la birlikte "Cumhuriyet Dönemi'nde rubainin ustaları" arasında saydı.

Kitabı: Eski Rubailerim, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1946.

Her katre benim çeşmime umman görünür
Zerrat-ı cihan mihr-i dırahşan görünür
Muhyi, bulamam teşvik bir yerde bugün,
Âyineye baksam bana canan görünür.

Çocuk ve Rubai

Tacettin Şimşek

Haydi Oyuna

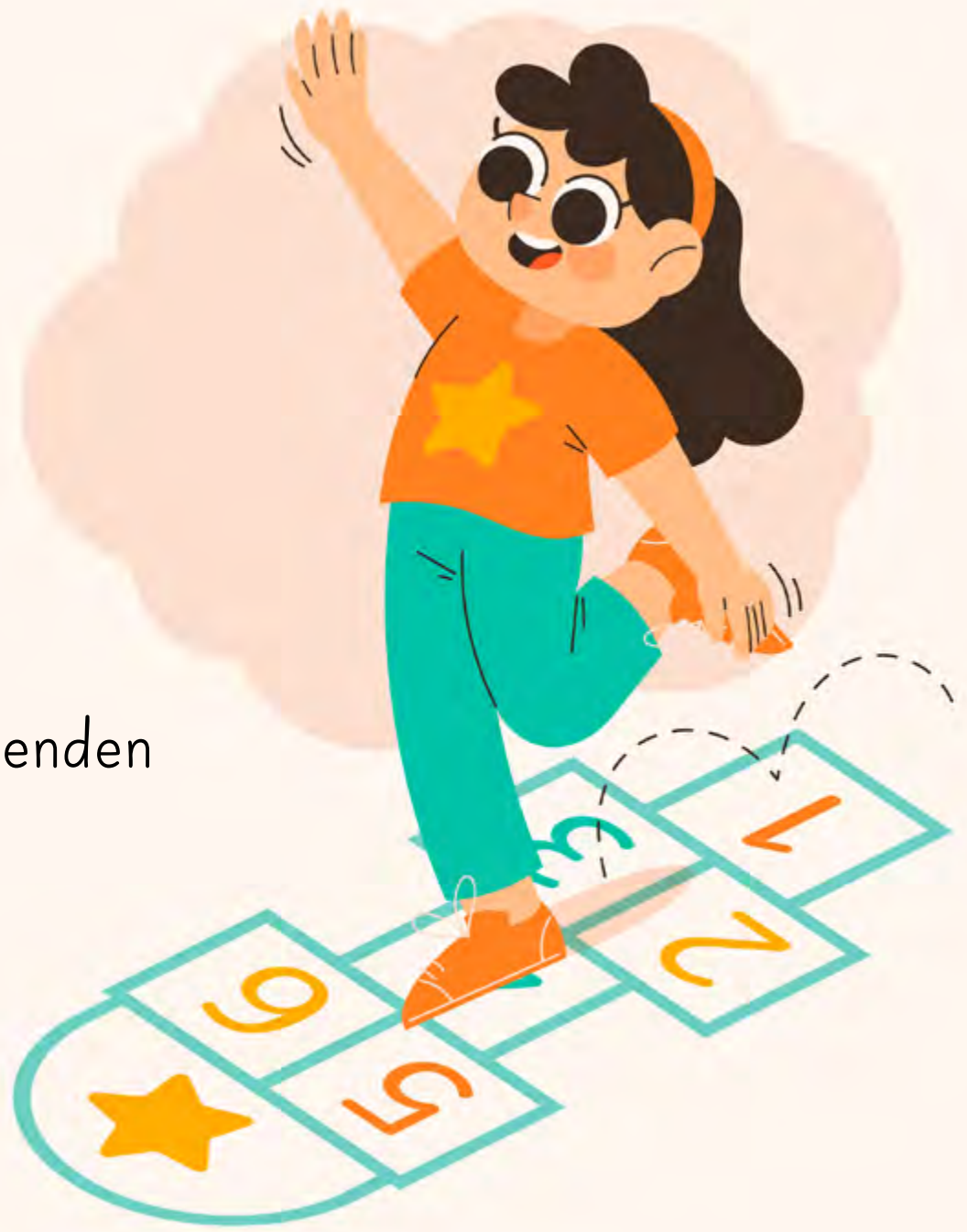

Herkes
bir oyun kurgusu bekler benden
Al bir sopa gel meydana
çember benden
Gel haydi çelik çomak
yakantop senden
Seksek deli kız
kızma birader benden

Güfteden Besteye

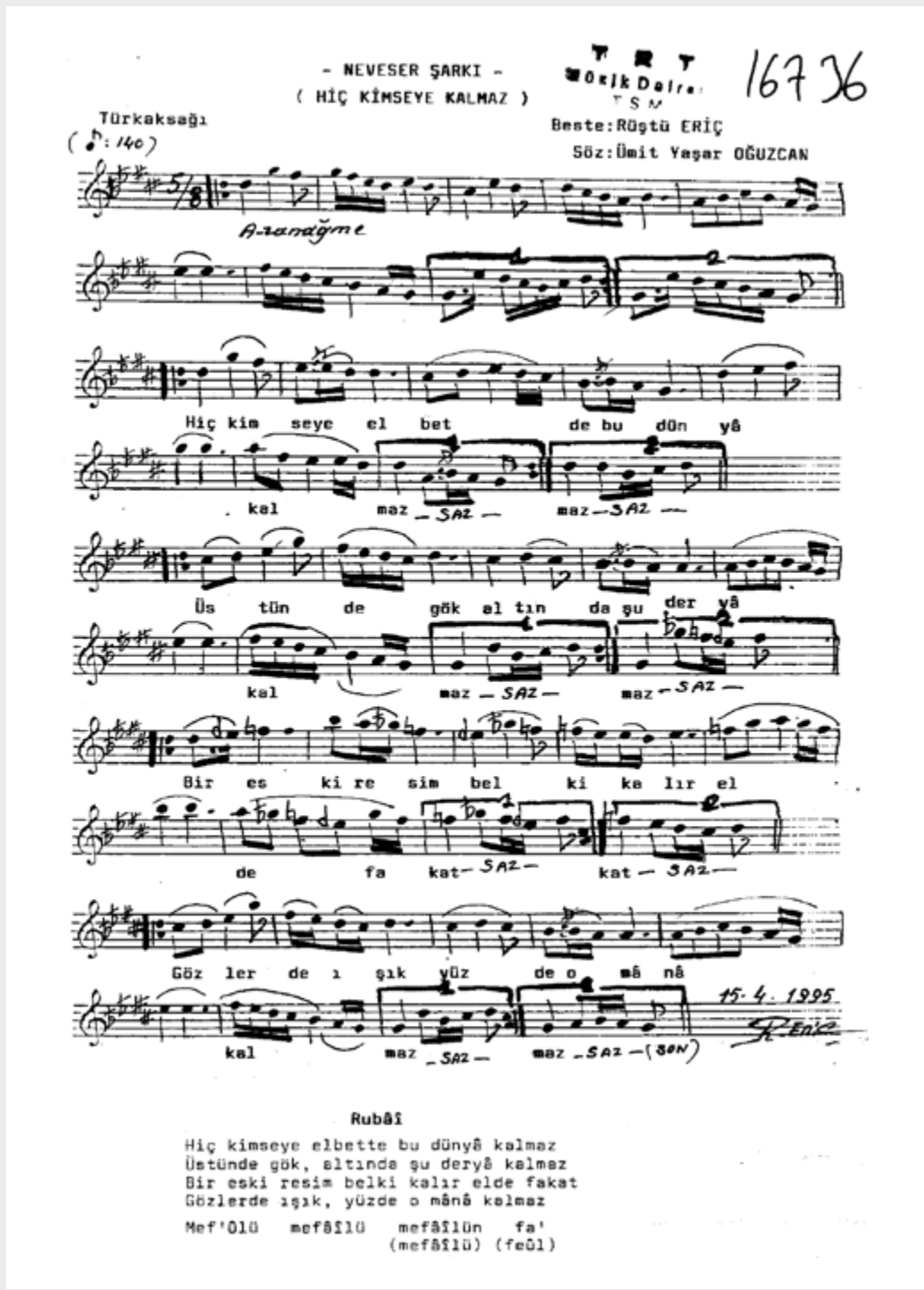

Hiç Kimseye Elbette Bu Dünya Kalmaz

Hiç kimseye elbette bu dünya kalmaz
Üstünde gök altında şu derya kalmaz
Bir eski resim belki kalır elde, fakat
Gözlerde ışık, yüzde o mana kalmaz.

Güfte : Ümit Yaşar Oğuzcan

Beste : Rüştü Eriç

Makam : Nev-Eser

Form : Şarkı

Usûl : Türk Aksağı

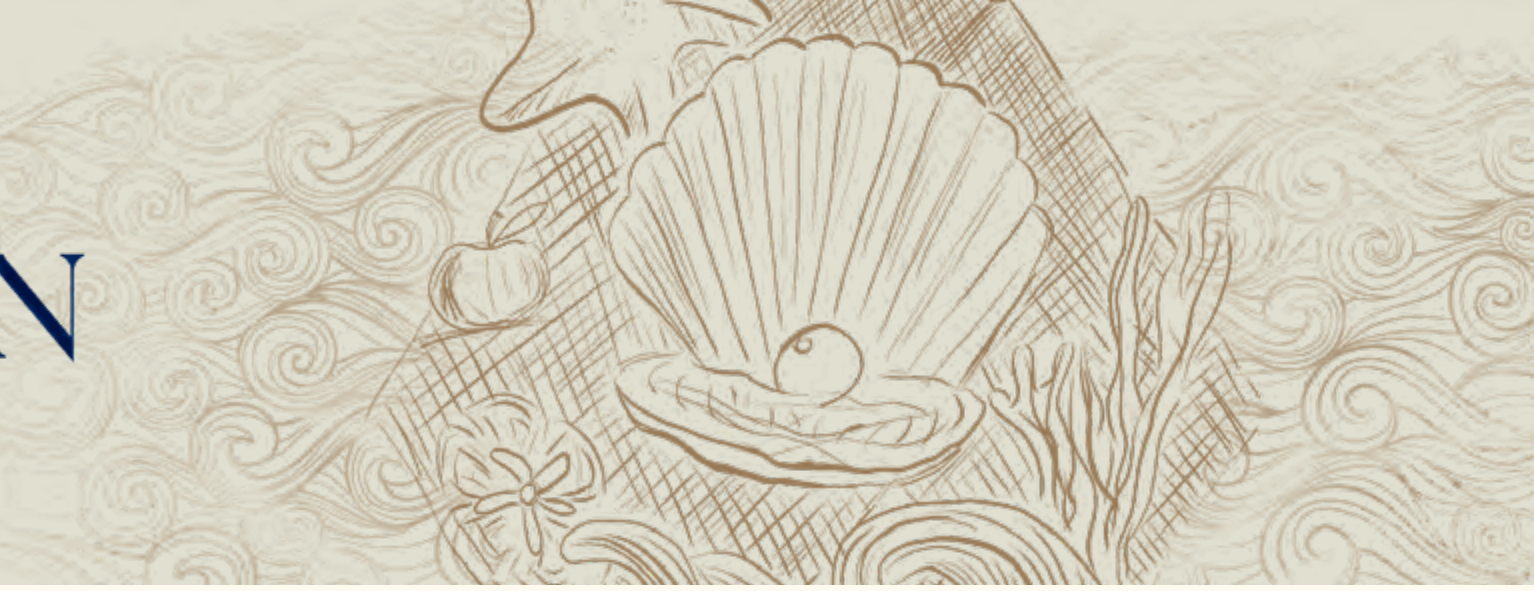

Beş Vakit

Muhsin Kara ve merhum Recep Uyar için

İlk önce sabâdan açalım
perdemizi
Uşşakla hicazdan sunalım
müjdemizi
Ardınca segâh yağmuru yağsın
gökten
Rast geldi deyip
bağlayalım secdemizi

Adı Tulpar Olsun

Doğsam
ve bu dünyayı hemen keşfetsem
Hiç kimse değil
sadece ben keşfetsem
Bir künye bulur
ismini Tulpar koyarım
Ben bilgin olup
bir gezegen keşfetsem

Teyel

Hasretse hayatın payı
gurbetse vatan
Bir paslı bıçak gibiydi
bağrında yatan
Farz et ki teyellendi gönül
şimdi bizi
Dünyaya pamuk ipliğidir
bağlı tutan

Ayın Ninnisi

Bir türkü sayın
şarkı sayın ninnisini
Paylaştı Rüya'nın
Umay'ın ninnisini
Muhsin bebeğin
uykusu gelmezse eğer
Dinlerdi saatlerce
ayın ninnisini

Akıncı Düşü

Deryaları aşmış yüzüyor sandalımız
Efsunlu baharlar kuruyor her dalımız
Bir yavru atın sağrısı altında bile
Cennetleri hep vadediyor hak yolumuz

Ekran

Ahmet, Ali; Mehmet, Veli'dir ekranda
Gör bak ne dümenler dönüyor ekranda
Kod yağmuru altında kalan gençliğimiz
Sessiz ve tekinsiz kara bir ekranda

Sen

Sen gönlüme taptaze hevesler verdin
Can bahçeme hülyalı çiçekler serdin
Tufana kapılsam da derin bir sesle
Müşfik ve hesapsız bana hep "Gel!" derdin

Bir Işık Yak

Bir dert ki yakar gönlünü divanelerin
Gözlerden uzak, şehre tuzak nağmelerin
Neftî gecenin göğsünü del, yak bir ışık
Gel kurtarıver hepsini viranelerin

Göster Dertsiz Öleni

Yağmur yıkasın gönlümde, senden geleni,
Tutsun gecenin koynunda sensiz güleni,
Ben, bin çilenin kahrında pişmiş gibiyim;
Göster bana, yâr koynunda dertsiz öleni!..

Yunus'un Vârisiyim

Ben, sevgiyi her yaktığı dilden tanırım,
Ben, ayrılığın derdine düştüm sanırım,
Ben, yangına gülen Yunus'un vârisiyim,
Ben, her sevenin kahrına hep katlanırım...

Vefa Takvimi

KASIM-ARALIK AYLARINDA DOĞUM/ÖLÜM TARİHİ OLAN, RUBAİ YAZMIŞ ŞAİRLER

Rubai ailesi olarak

doğumunun **138.** yıl dönümünde **Yahya Kemal Beyatlı**'yı,

doğumunun **96.** yıl dönümünde **Bekir Sıtkı Erdoğan**'ı,

doğumunun **115.** yıl dönümünde **Asaf Hâlet Çelebi**'yi,

ölümünün **38.** yıl dönümünde **Ümit Yaşar Oğuzcan**'ı,

ölümünün **72.** yıl dönümünde **Orhan Veli Kanık**'ı,

ölümünün **8.** yıl dönümünde **A.Vahap Akbaş**'ı,

ölümünün **45.** yıl dönümünde **Cemal Yeşil**'i,

ölümünün **891.** yıl dönümünde **Ömer Hayyam**'ı,

ölümünün **8.** yıl dönümünde **Talât Sait Halman**'ı,

ölümünün **86.** yıl dönümünde **Leyla (Saz) Hanım**'ı,

ölümünün **749.** yıl dönümünde **Mevlâna Celaleddin**'i,

ölümünün **67.** yıl dönümünde **Muhyiddin Raif Yengin**'i rahmetle anıyor;

doğumunun **84.** yıl dönümünde **Hüsrev Hatemi**'ye sağlıklı bir ömür diliyoruz.

Constantinople, La Mosquée de Top-Kahné
Ivan Ayvazovski

Rubai Kitaplığı

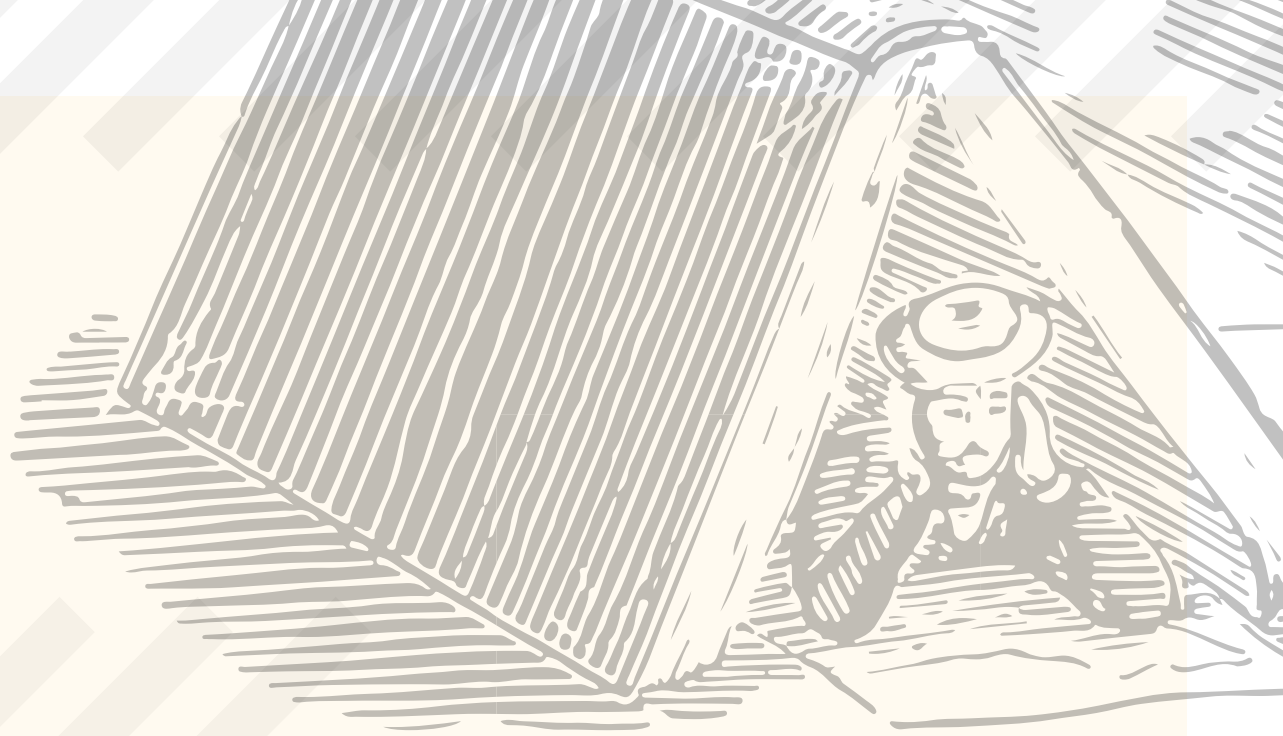

Poetika Rubaileri

Şairi : Bekir Oğuzbaşaran
Yayınevi : Romantik Kitap
Basım Yılı : 2012
Sayfa Sayısı : 112

Zolotye Kupola (Altın Kubbeler)-Rubai

Şairi : A. Ezhov
Yayınevi : Grifon
Dili : Rusça
Basım Yılı : 2021
Sayfa Sayısı : 208

Rubailerinizin değerlendirilmesini veya yayımlanmasını isterseniz aşağıdaki e-posta adresine gönderebilirsiniz.

Şiirle kalmanız dileğiyle...

rubaidergisi@gmail.com